

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РЕГІОНІВ І ГАЛУЗЕВИХ КОМПЛЕКСІВ

УДК 338.439.02

Т. В. Гургула

доктор економічних наук, професор
Львівський регіональний інститут державного управління НАДУ при Президентові України

ДЕРЖАВНА РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті визначено особливу роль і значення державної регіональної політики у сфері туристичної діяльності країни. Охарактеризовано сучасний стан державної регіональної стратегії в розвитку регіонів та міст країни. Визначено основні напрями державної регіональної політики у сфері туристичної діяльності.

Ключові слова: туристична діяльність, державна регіональна політика, стратегія розвитку регіонів та міст країни.

I. Вступ

Сучасний стан розвитку туристичної сфери продовжує переживати кризовий стан. Але поступальний процес відродження й розбудови України, активізація соціальної політики переконливо свідчать, що ці труднощі є тимчасовими. Слід зазначити, що адекватне та випереджальне вирішення проблем – вже наявних і таких, що виникатимуть, сприятиме створенню ефективної соціальної інфраструктури та життєзабезпечення населення й туристичного сервісу на рівні світових вимог та стандартів. Україна на новому етапі розвитку стане рівноправним і конкурентоздатним партнером, займе належне їй місце на карті міжнародної рекреації.

Державну регіональну політику у сфері туристичної діяльності досліджували М. Долишній, І. Камінська, Т. Клименко, М. Козоріз, В. Онищенко, С. Ярошенко та ін.

II. Постановка завдання

Метою статті є обґрунтування власного підходу, згідно з яким туризм є важливим чинником розвитку регіонів і міст країни та виведення депресивних територій з їхнього кризового стану.

III. Результати

Туризм у багатьох країнах світу є пріоритетним напрямом розвитку національної економіки й культури. Це зумовлено його динамічністю, значною прибутковістю та позитивним соціально-економічним і культурним впливом на розвиток країн. Згідно з прогнозом Всесвітньої туристичної організації (ЮНВТО) "Бачення туризму в 2020 році" (Tourism 2020 Vision), відповідно до сучасної динаміки туристичних потоків до 2020 р. в Європі передбачається 717 млн туристів.

Для порівняння: кількість туристів, що відвідали європейські країни в 2005 р., становила 336 млн осіб.

Специфіка туристично-рекреаційного потенціалу малих міст і територій їх розташування полягає в наявності значної кількості історико-культурних та архітектурних пам'яток, які є предметом особливої зацікавленості як українських туристів, так і гостей із закордону. Попри те, що загальна динаміка розвитку потоків туристів у різні регіони країни є позитивною, регіональна туристична інфраструктура України є неоднорідною за критерієм наявності матеріально-технічної бази та інформаційного забезпечення. Це є загрозою для творення позитивного туристичного іміджу регіонів та України загалом.

Туризм є важливою складовою регіонального розвитку, яка потребує державної підтримки, удосконалення національної туристичної інформаційної інфраструктури та її інтеграції у світову суперструктуру. Архітектоніка інформаційного забезпечення туристичної діяльності починається з місцевого та регіонального рівнів управління, які на сьогодні є малодослідженими. Тому подальший аналіз та вдосконалення механізмів державного управління у сфері інформаційного забезпечення туристичної діяльності на цих рівнях дасть змогу впорядкувати та систематизувати емпіричний матеріал і виробити нові теоретичні підходи у сфері туризму, які є цінними для подальшого розвитку науки державного управління.

Залучення громадськості до процесу прийняття рішень, до управління державними справами є однією з необхідних умов демократизації суспільства, лише за наявності тісної плідної співпраці влади з насе-

ленням можна побудувати міцну демократію в країні. Тому провідними принципами наукового обґрунтування ефективності координаційного механізму державного управління у сфері інформаційного забезпечення туристичної діяльності запропоновано: системний та комплексний підходи у вирішенні проблем, які виникають під час управлінського процесу; ґрунтовне фундаментальне та прикладне теоретичне обґрунтування туристичних новацій; принцип цільової орієнтації виконавців рішень; демократизм; неприпустимість необґрунтованого копіювання зарубіжного досвіду в туристичній сфері.

Ефективного складового механізму прийняття дорадчих рішень у сфері інформаційного забезпечення туристичної діяльності є метод "круглого столу", основними методичними принципами діяльності учасників якого є такі: єдності та узгодженості інтересів представників владних і бізнесових структур, громадських організацій; комплексності та варіантності.

Набуло подальшого розвитку визначення основних функцій міських туристичних інформаційних центрів як інституцій, що здійснюватимуть інформаційне забезпечення туристичної діяльності та популяризацію туристичних принад на місцевому й регіональному рівнях.

Виходячи з актуальності підтримки державою активної туристичної політики, особливого значення набувають питання створення правових, організаційних і економічних основ формування стратегії створення конкурентоспроможного туристичного продукту, який забезпечував би, з одного боку, потреби населення в туристичних послугах, а з іншого – сприяв би створенню нових робочих місць, стимулював розвиток місцевої промисловості, а також забезпечував значний внесок коштів у бюджет.

На національному рівні на сьогодні, відповідно до Указу Президента України "Про заходи щодо розвитку туризму і курортів України" від 21.02.2007 р., розроблено Стратегію розвитку туризму і курортів та затверджено розпорядженням КМУ від 06.08.2008 р. Цей нормативний документ визначає загальнодержавні напрями розвитку сфери туризму й курортів України.

З огляду на те, що туризм продовжує своє становлення на місцевому та регіональному рівнях управління, для раціонального регіонального управління у сфері туристичної діяльності доцільним є створення стратегії сталого розвитку туризму і курортів області в цілому та в малих містах зокрема. Відповідно до Загальнодержавної програми розвитку малих міст, для міст, що мають значні природний та історико-культурний потенціали (історичні, історико-архітектурні, культурні та туристичні центри), доцільним є

формування перспективного напрямку розвитку туристичних функцій із збереженням і можливим господарським використанням об'єктів культурної спадщини, захист довкілля, обмеження господарської діяльності на територіях історичних ареалів міст.

Все це зумовлює доцільність першочергової розробки стратегій та якісних програм регіонального та локального розвитку, що включають стратегію сталого розвитку туризму і курортів, заснованих на всебічному аналізі ресурсів регіону (Методичні рекомендації щодо формування регіональних стратегій розвитку було затверджено Наказом Міністерства економіки та Закону України з питань європейської інтеграції України (на сьогодні реорганізованим) від 29.07.2002 р.). Ця форма організації та координації діяльності в сучасних умовах дає можливість забезпечити поєднання економічних інтересів окремих виробничих, науково-дослідних і проектних організацій із цілями сталого розвитку міст та територій.

Одним із пріоритетів державної регіональної політики є запровадження критеріїв визначення "проблемних"/депресивних територій (регіон чи його частина), що визначаються депресивними за умов та порядку, визначених Законом України "Про стимулювання розвитку регіонів" від 08.09.2005 р. (в редакції від 25.06.2009 р.) у регіонах та впровадження заходів державного реагування на ситуації, що склалися у них, однак відсутність цілісного методичного підходу оцінювання стану регіонів та системності при визначенні критеріїв депресивності є важливим чинником, що перешкоджає інтеграційним процесам України.

Головним документом, що характеризує стратегію розвитку малих міст та територій їх розташування, повинна стати Концепція соціально-економічного розвитку міста, яка включає міську стратегію сталого розвитку туризму і курортів. Вона являє собою систему стратегічних цілей і пріоритетів місцевої соціально-економічної політики, а також найважливіших напрямів і засобів реалізації зазначених цілей.

Стратегія сталого розвитку міста підводить місто та громадськість до спільно визначеної довгострокової мети в майбутньому, є вказівкою для прийняття складних рішень. Наприклад, завдяки співпраці органів регіонального управління та місцевого самоврядування і громадської організації "Волинський ресурсний центр" протягом 2002–2007 рр. було розроблено стратегічні плани сталого розвитку м. Острог, м. Дубно, м. Сарни, м. Костопіль та Гошанського району.

Для більшості європейських стратегій регіонального та локального розвитку характерна спрямованість на сталий розвиток.

Згідно з Ольборзькою хартією, територіальні громади визначили, що в усіх напрямках політики будуть дотримуватись принципів сталого розвитку й використовувати переваги, внутрішній потенціал і привабливість міст як основу для локально-орієнтованих стратегій. Адже сталий розвиток міста – це постійне збалансоване функціонування міського поселення, спрямоване на створення повноцінного життєвого середовища для сучасного й наступних поколінь на основі раціонального використання ресурсів, технологічного переоснащення та реструктуризації підприємств, удосконалення соціальної, виробничої, транспортної, інженерної інфраструктури міста, поліпшення умов проживання, відпочинку й оздоровлення населення, збереження та збагачення культурної спадщини.

Як писав Ганс Йонас, “майбутнє людини є найпершим обов’язком людської колективної діяльності за доби “всесильної” технічної цивілізації”, адже загалом для міст Європи принцип сталості розвитку означає важливість сталого функціонування інфраструктури, фінансову стабільність місцевого бюджету, фізичну стабільність “збудованого” середовища, культурну стабільність місцевих традицій, звичаїв, умінь та навичок. Оскільки всі міста по-своєму унікальні, кожне місто повинно знайти власний шлях до сталого розвитку, використовувати свої переваги, внутрішній потенціал і привабливість як основу для локально орієнтованих стратегій сталого розвитку. Адже поліцентричність розвитку національних та регіональних рівнів означає, що кожне місто має бути одним із центрів певної діяльності, займати своє місце в загальнонаціональній та загальнонаціональній системі поділу праці та розподілу капіталу. Щодо цього місцева влада має бути спроможною до проведення активної політики просторового розвитку, основою якої є високі стандарти адміністративної практики та прикладної політики, а також причетність громадян і соціальних груп до планування просторового розвитку малого міста. Підтримка високоякісного стійкого туризму, розвиток туризму, особливо у випадках депресивних територій, має стати пріоритетною. Потрібне знання можливостей екосистеми та чисельності відвідувачів, яку може витримати екосистема. Потрібно розвивати форми м’якого туризму, що добре пристосовані до контексту місцевих умов.

IV. Висновки

Зважаючи на те, що державна регіональна політика, зокрема у сфері туризму, повинна забезпечити вдосконалення системи державного стратегічного програмування ре-

гіонального розвитку, обґрунтування стратегії розвитку окремих регіонів, кардинальну модернізацію процесу стратегічного планування на регіональному рівні управління у сфері туризму доцільно будувати за такими головними принципами: довгостроковий характер стратегічних цілей та їх ресурсне забезпечення. Реальне виконання Стратегії сталого розвитку туризму й курортів області потребує від регіональних органів управління вміння оцінити та ефективно використати необхідні для його реалізації ресурси, що вимагає глибокого аналізу відповідності наявного ресурсного потенціалу визначеним стратегічним цілям. Наприклад, сучасний стан методологічного забезпечення формування стратегій розвитку міст та регіонів характеризується орієнтацією на використання методів SWOT-аналізу, PEST-аналізу, ABC-аналізу, бенчмаркінгу, більшість з яких є адаптованими інструментами стратегічного планування у сфері бізнесу.

Список використаної літератури

1. Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку малих міст: Закон України від 04.03.2004 р. № 1580-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 24. – Ст. 332.
2. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо формування регіональних стратегій розвитку [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 29.07.2002 р. № 224 / Міністерство економіки та Закону України з питань європейської інтеграції України. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1022.322.0>.
3. Про стимулювання розвитку регіонів (зі змінами та доповненнями): Закон України від 08.09.2005 р. № 2850-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 51. – Ст. 548.
4. Амітан В. Формування концепції розвитку міст (теоретичний аспект) / В. Амітан, Ю. Денисов // Регіональна економіка. – 2002. – № 4 (26). – С. 96.
5. Хартія “Города Европы на пути к устойчивому развитию” (Ольборгская хартія) [Електронний ресурс]: одобрена учасниками Европейской Конференции по устойчивому развитию больших и малых городов Европы (г. Ольборг, Дания, 27.05.1994 г.) / The European Sustainable Cities and Towns Campaign. – Режим доступу: www.sustainable-cities.eu/upload/pdf_files/ac_russian.pdf.
6. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації / Г. Йонас; пер з нім. – Київ: Лібра, 2001. – С. 206.

Стаття надійшла до редакції 13.10.2014.

Гургула Т. В. Государственная региональная политика в сфере туристической деятельности

В статье определена особая роль и значение государственной региональной политики в сфере туристической деятельности страны. Охарактеризовано современное состояние государственной региональной стратегии в развитии регионов и городов страны. Определены основные направления государственной региональной политики в сфере туристической деятельности.

Ключевые слова: туристическая деятельность, государственная региональная политика, стратегия развития регионов и городов страны.

Gurgula T. State Regional Policy in the Field of Tourism

The special role and importance of national regional policy in the field of tourism of the country has been considered in the article. The characteristic of the current state of the state regional development strategies in regions and cities has been provided. The main directions of state policy in the field of regional tourism activities have been defined.

Tourism in many countries is a priority of the national economy and culture. This is due to its dynamic development, profitability and significant positive socio-economic and cultural impact of tourism on the development of countries. The specificity of the tourism potential of small towns and areas of their location is the significant amount of historical, cultural and architectural monuments that are the subject of special interest both for Ukrainian tourists and visitors from abroad.

Public participation in decision-making in the management of public affairs is one of the necessary conditions for democratization of society only due to close fruitful cooperation with the public authorities it's possible to build a strong democracy in the country.

State regional policy, particularly in the tourism sector should ensure improvement of the system of state strategic programming of regional development, grounding of strategy of certain regions development. Radical modernization of strategic planning at the regional level of government in tourism is better to build on the following main principles as long-term strategic objectives and their resources.

Key words: tourism activity, state regional policy, strategy of regions and cities of a country development.